

V primežu revolucije

Duhovnik Ivan Lavrih živi daleč od domovine, v Kansasu v ZDA. Po vojni je kot mnogi drugi bežal pred partizansko vojsko. Petkrat je skoraj padel pod streli komunistov. Petkrat se mu je uspelo rešiti.

Založba Družina je zdaj izdala njegove spomine v knjigi, ki nosi naslov *V primežu revolucije*. Izšla je kot 11. knjiga v zbirki *Čas in ljudje*, kjer so bile do zdaj objavljene različne usode duhovnikov, ki so bili žrtve komunistične revolucije. Na eni strani smo v zadnjih desetih letih dobili veliko literature, kjer je opisano medvojno in povojno dogajanje na Slovenskem, mnogi, med njimi zgodovinarji, pa se še naprej obnašajo, kot da je naša zgodovina samo partijska oziroma partizanska. S to literaturo je mit o partizanih in NOB že zdavnaj presežen.

V daljši uvodni besedi urednik knjige oriše nekatere ključne dogodke med drugo svetovno vojno. Razjasni pojme, kot so okupacija, upor, revolucija, protirevolucija, kolaboracija, predvsem pa prikaže medsebojna razmerja in prepletenost teh pojmov oziroma dogajanja. Opravka smo imeli z okupacijo dežele, ki je omogočila komunistom izvedbo revolucije. Ti so to za NOB in močno propagando spretno prikrivali. Na-

mesto da bi imeli podoben upor, kot je bil na primer francoski, so komunisti z revolucionarnim terorjem tabor tradicionalnih demokratičnih strank potisnili v stanje, ko se je moral ta vojaško organizirati v samoobrambo ob navzočnosti okupatorja. Okupator avtonomije nikakor ne bi dopustil, zato je bil edini izhod naslonitev nanj. O kolaboraciji zato ni mogoče govoriti, če pa že, potem je bila ta v tako posebnih okoliščinah izsiljena in je bila v funkciji reševanja življenj. Revolucionarni teror jih je namreč samo jemal.

I.

Avtor navaja doslej najpopolnejši seznam množičnih pobojev, ki so jih izvedli partizani leta 1943. V kakšnih petnajstih množičnih pobjih vojnih ujetnikov so partizani jeseni 1943 pobili okoli petsto ljudi. Takšno strahotno početje je povzročilo še

hujše nadaljevanje. Ostanke protirevolucionarnih vaških straž so modus vivendi iskali v organizaciji domobranske vojske, kot posledica revolucionarnega terorja pa je bil tudi pojav tako imenovane črne roke, bolj ali manj spontanah skupin, ki so nastopile z maščevalnimi protiukrepi predvsem proti terenem in aktivistom OF.

Osrednji del knjige prinaša spomine Ivana Lavriha. Leta 1942 je bil kaplan v dobrepoljski župniji. To je bilo leto, ko je pod partizanskimi streli padlo kar 16 duhovnikov. Lavrih bi bil zagotovo med njimi, če se ne bi samo nekaj ur pred tem spektakularno umaknil v Ljubljano. Zjutraj so namreč kaplanijo obkolili partizani, in ker svoje žrtve niso dobili, so hišo izropali. Lavrih opisuje absurdno stanje, ko se je lahko v svojo župnijo vrnil šele pod okriljem okupatorja.

Septembra 1943 se je znašel za zidovi turjaškega gradu. Ko so partizani po zavzetju Turjaka izvedli štiri množične poboje ujetnikov, med njimi so pobili celo 28 nepokretnih ranjenecov, se je Lavrih že drugič izognil smrti. Tretjič je preživel kočevske zapore, potem ko so oktobra 1943 partizani sistematično pobijali ujetnike v Mozlju in Jelendolu. Konec oktobra so se morali partizani umakniti iz Kočevja pred nemško ofenzivo. S seboj so odvedli preostale ujetnike, med njimi

Lavriha. Pri Grčarih so jih 23 pobili, druge pa odvedli s seboj na območje Glazute. Ko so poslali skupino ujetnikov v dolino po vo-

do, so ti vedeli, da je to verjetno zadnja priložnost, da se rešijo. Onespobili so stražarja in ušli. Toda ne vsi, nekateri so se vrnili in delili usodo z drugimi ujetniki, ki so jih partizani potem pobili na Travnih gori.

Lavrih se je tako že četrtrič rešil. V nadaljevanju opisuje, kako je padel med Nemce, ki so izvajali ofenzivo, kako jim je bil za tolmača, kasneje pa je konec vojne preživel v Ljubljani. V župnijo se ni več mogel vrniti, saj bi ga tam čakala smrt.

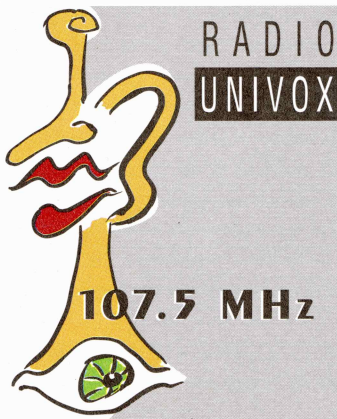
II.

Po koncu vojne se je umaknil na Koroško. Tam je pomagal v neki župniji, vendar je Oznina roka segala tudi tja. Oklevetali so ga z dezinformacijami, poleg tega mu je pretilo, da ga ugrabijo ali umorijo kot mnoge druge. Leta 1948 se je odločil za pot v Ameriko. Šele ko je prišel tja, je bil na varnem, daleč od domovine in udbovskih atentatorjev. Dodelili so ga v župnijo v ameriško državo Kansas, kjer ni bilo Slovencev. Obdan s tujci in osamljen je začel znova. Zanimivi so opisi, kako je organiziral svojo duhovniško službo.

Ivan Lavrih se je v domovino vrnil le enkrat, leta 1991. Toda tu ni zdržal, hitro se je vrnil nazaj v oddaljeni Kansas. Ugotovil je, da Slovenije, kot jo je poznal, kljub demokraciji ni več.

Slovenci imamo danes več kot dovolj informacij o naši polpreteklosti. Lavrihovi spomini dodajajo še en pomemben delček. Le kako si pri tem mnogi še vedno dovolijo sprenevedanje in vztrajajo pri partijskih mitih?

I. Ž.

www.RUMENESTRANI.COM
RUMENE STRANI
 SLOVENIJA-TEL
 Tel.: 01/436 53 90, fax: 01/436 85 20, www.rumenestrani.com
 INTER MARKETING